

Tekniska nämnden

Medborgarförslag. Utred och påbörja återtagandet av grundvattennivåer.

Förslag till beslut

- Tekniska nämnden beslutar att medborgarförslaget anses besvarat.

Sammanfattning

Ett medborgarförslag har inkommit där förslagsställaren skriver:

Allt för mycket vatten rinner ut i Östersjön. För att begränsa utflödet kan en organiserad dämning av befintliga vattendrag utnyttjas. På det sättet bibehålls grundvattennivåerna i marken och den kan, rätt utförd, fortfarande brukas. Våtmarker kan också återskapas. Flera dämningar kan behövas i samma vattendrag och de skall vara reglerbara så att vårfloden inte dränker markerna. På detta sätt skapas ett underjordiskt grundvattenmagasin genom fördämningen. Fördämningarna kan också underlätta uppfyllnad av bevattningsdammar.

De organiserade kanalföreningarna som i dag regelbundet gräver och rensar vattendragen kan ges ansvar för utbyggnaden av dämmen. För att uppmuntra föreningarna behöver information ges och bidrag kunna utgå. En sakkunnig expertgrupp behöver utreda tekniska förslag till utformning av lämpliga dämmen, påverkan av täckdiken, vattendommar och andra juridiska aspekter. Politiskt initiativ krävs också och att regionen driver frågan. Förslaget kan genomföras på hela ön framförallt i utdikade myrar. En lämplig partner kan vara LRF. EU-bidrag kan, förmodar jag sökas. I projektet Testbädd Storsudret finns värdefull erfarenhet att hämta. Om förslaget genomförs tillsammans med övriga åtgärder i form av dammar, utnyttjande av nedlagda kalkbrott mm kan Gotlands grundvatten säkras.

Bedömning

Vattenfrågan har de senaste åren kommit allt högre upp på agendan när det rör samhällsfrågor, detta i kombination med klimat- och miljöfrågor. Det är positivt att det skapar ett stort engagemang i samhället även bland medborgare generellt. Det behövs verkligen då vatten är vårt viktigaste livsmedel.

Grundvattenbildning

Gotland har en speciell geologi med kalksten och tunna jordlager som har svårt att bibehålla vattnet och gör att grundvattentillgången är mer begränsad än på många andra ställen i Sverige. Men det finns vatten, precis som förslaget och bilagorna

anger, problemet är att tillgången är som högst när efterfrågan är som lägst och vice versa. Lösningen kan vara att fördröja vatten från att rinna ut direkt i Östersjön eller avdunsta, samt att lagra vattnet eller återanvända det. Möjliga metoder för ökad grundvattenbildning och grundvattentillgång är bland annat våtmarker eller dammar som även lyfts i förslaget (samt i bilagorna). Om det är möjligt att anlägga nya styrs bland annat av de geologiska förutsättningarna. I de fall det också finns områden med goda infiltrationsegenskaper som ansluter till våtmarken, såsom sand- och grusavlagringar, stärks förutsättningarna för grundvattenbildning och förmågan att magasinera vattnet ytterligare. SGU (Sveriges geologiska undersökning) har på uppdrag av Region Gotland studerat de geologiska och hydrogeologiska förutsättningarna för grundvattenbildningen och dricksvattenkapaciteten vid befintliga vattentäkter på Gotland. Rapporten SGU-rapport 2017:01 Våtmarker och grundvattenbildning – om möjligheten till ökad kapacitet vid grundvattentäkter på Gotland. Regionen har även en nyare rapport från SGU 2022:12 som stöd gällande frågor rörande grundvattenbildning. Den gäller effekter på omgivande grundvattennivå vid våtmarksåtgärder.

Vid anläggning av dammar för till exempelvis jordbruk nyttjas oftast det vatten som dräneras från åkermark genom att lagra i dammen för bevattning under torrperiod. För att lagra vatten kommer vatten att ledas bort från ett vattendrag vilket beroende på förutsättningar kan ha negativ effekt på grundvattenbildning någon annanstans, men framförallt på det ekologiska flödet. Vattenbalansen för avrinningsområdet behöver säkerställas för att undersöka att en förändring, via bortledning av vattnet, inte ger negativa effekter nedströms på grundvattenbildning, vattendragets kvalitativa status samt livsmiljön för djur och växtliv som är beroende av den naturliga avrinningen.

Dämningarna skulle kunna bidra till ökad grundvattenbildning och tillgång till grundvatten i närliggande vattentäkter. Men det behöver vidare bland annat utredas hur stor den effekten skulle kunna vara i det specifika området och vilka risker det innebär att ändra på den aktuella vattenbalansen på just denna plats.

Medborgarförslaget syftar till att genomföra åtgärder som ligger i Region Gotlands intressen för en attraktiv och hållbar region, men där ansvaret för den regionala vattenfrågan ligger hos Länsstyrelsen Gotland. VA-avdelningen vid Region Gotland ansvarar för att säkerställa dricksvattentillgång och dess kvalitet samt omhändertata spillvatten på ett hållbart sätt utan risk för människors hälsa eller miljö för VA-kollektivet. Samarbeten med LRF (Lantbrukarnas riksförbund), dikningsföretag, sportfiskarna och andra naturvårdsorganisationer är möjliga. Finansiering kan till exempel ske med LONA-bidrag som söks hos länsstyrelsen.

Regionens pågående arbete

För att arbeta med en hållbar vattenanvändning genomförs flera projekt på VA-avdelningen i Region Gotlands regi. Exempel på detta är; stadsutveckling Visborg, Testbädden på Storsudret, Vattensymbios med industriellt vatten, och kvarteret Brodösen i Visby. Dessa innebär bland annat återvinning och rening av avloppsvatten samt ytvatten och även lagring av vatten i dammar (Testbädden) med onlinemätning av grundvattennivåer i anslutning till området, ”två rör ut” för att separera BDT-vatten (Visborg), återanvända processvatten i industrin för att minska behovet av dricksvattenanvändning (Vattensymbios med Arla och Rise) och i kvarteret Brodösen delas dagvattnet upp i olika fraktioner, även regnvatten samlas in. Projekt pågår även med Nordkalk och Cementa för insamling av länshållnings- och ytvatten. Region Gotlands VA-avdelning har senaste åren installerat olika typer av datainhämtning i vattentäkter med bidrag via Länsstyrelsen Gotland samt i samarbete

med SGU (Sveriges geologiska institut) och SMHI (Sveriges geologiska och metrologiska institut) i kommunala vattentäkter.. VA-avdelningen har även sökt bidrag från HAV (havs- och vattenmyndigheten) via Länsstyrelsen Gotland, för att göra kapacitetsutredning på en av befintliga kommunala vattentäkterna med målsättning att identifiera åtgärdsförslag för förstärkt grundvattenbildning/ökad vattentillgång efter sinad kapacitet under ett antal decennier. Kartläggning av historiska våtmarker med potential att återskapas.

Här finns att läsa mer om några av dessa satsningar:

[Nya stadsdelen Visborg - Region Gotland](http://www.gotland.se/visborg) (www.gotland.se/visborg)

[Testbadden Storsudret - Region Gotland](http://www.gotland.se/testbaddenstorsudret) (www.gotland.se/testbaddenstorsudret)

[Storsudret - IVL Svenska Miljöinstitutet](http://www.ivl.se/projektwebbar/storsudret.html) (www.ivl.se/projektwebbar/storsudret.html)

Arbetet med vatten inom Region Gotland innefattar även att informera om hur vi alla kan spara på vårt vatten och minska på användandet av detta dyrbara och viktiga vatten. Vi har ett mål att minska vattenanvändandet per person till en betydligt lägre nivå än dagens ca 140 liter. Där har Regionen, utöver att säkra att inte vatten spills i onödan i våra system, till exempel gjort kampanjen ”Spara vatten!”. Se även sociala medier (facebook och instagram) för att få mer information om vad alla kan göra för att bidra samt vad som pågår inom Region Gotland gällande vattenfrågor.

Slutsats

Förvaltningens bedömning är att medborgarförslaget anses besvarat om att påbörja återtågandet av grundvattennivåer. Det motiveras med hänvisning till pågående projekt samt att ytterligare utredning krävs om påverkan på befintliga ekosystem, verksamheter och effekter utifrån ovan resonemang. VA-avdelningens prioriteringar är beslutade att ske enligt rådande VA-plan och VA-strategi. Observera dock att flertalet utredningar och forskningsprojekt kring detta pågår nu inom Region Gotland.

Barn- och genusperspektiv – Bidra till alla medborgares möjlighet att bo, leva och verka på Gotland samt utveckla ön i ett väl fungerande ekosystem med hållbar tillgång på vatten.

Landsbygdsperspektiv –Förslaget kan gynna ökade grundvattennivåer på Gotland samt ge ökad förmåga att behålla vatten på ön. Men förslaget kan även påverka naturvärden på grund av ändrad vattenbalans samt medföra begränsningar i markanvändning och utveckling av områden.

Ekonomisk konsekvensanalys –VA-kollektivets uppdrag är uppfylla lagen om allmänna vattentjänster till anslutna abonnenter inom kommunala verksamhetsområden. Detta innefattar dricksvatten, spillvatten och dagvatten. Region Gotland har idag inte planerat att avsätta medel för att bibehålla vatten på ön utanför dessa områden med undantag från nämnda pågående projekt.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2023-08-17

Medborgarförslag 2022-11-14

Teknikförvaltningen

Patric Ramberg
Teknisk direktör

Skickas till
Regionstyrelsen och förslagsställaren